

Рис. 7. Пенсійна реформа як інструмент удосконалення соціально-економічних відносин в Україні

Пенсійне страхування посідає значне місце в системі соціального захисту громадян, однак в останні роки зберігається стала тенденція щодо зростання ризиків недостатнього фінансування пенсійних програм. Основною причиною цього є незбалансованість бюджету Пенсійного фонду України, що стало наслідком постійного зниження народжуваності, зростання смертності, міграції та відповідно високого пенсійного навантаження на роботодавців. Низький рівень задекларованої заробітної плати та тіньова зайнятість значної частини працездатного населення також уповільнюють вдосконалення солідарної системи і ускладнюють формування бюджету Пенсійного фонду України. Дефіцит Пенсійного фонду покривається за рахунок дотацій з Державного бюджету України, внаслідок чого зростає ризик збереження самостійності Пенсійного фонду, що в майбутньому може призвести до включення пенсійних виплат до статей видатків Державного бюджету України.

На нашу думку, на даному етапі доцільним є здійснення наступних заходів:

- розширення бази нарахувань страхових внесків за рахунок легалізації доходів та підвищення рівня заробітної плати (через оформлення трудових відносин, посилення ролі соціального діалогу під час устанавлення рівня доходу, з якого справляються внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, скорочення неповної зайнятості та безробіття);
- поетапного впровадження паритетної сплати страхових внесків страхувальниками та застрахованими особами;
- створення та моніторинг державного реєстру соціального страхування;
- виключення можливості ухвалення рішень про пре-

регряд розмірів пенсій без врахування реальних можливостей бюджету Пенсійного фонду та відповідних актуарних розрахунків (фінансовий аналіз коротко- і довгострокових наслідків функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що містить прогноз фінансових потоків, оцінку фінансових зобов'язань, довгостроковий прогноз стану та стабільності системи, докладний аналіз коротко- і довгострокових фінансових наслідків будь-яких змін у цій системі);

- поетапне підвищення вартості одного року страхового стажу застрахованої особи під час обчислення розміру пенсії;

- створення кадрового потенціалу на підприємствах;

- перегляд пенсійного віку відповідно до зростання тривалості життя (підвищення пенсійного віку сприятиме частковому подоланню дефіциту фонду, зменшення навантаження на платників внесків, також забезпеченню рівності трудових, пенсійних прав громадян незалежно від статі).

Подальший ефективний розвиток пенсійної системи України можливий лише за умови поєднання принципів солідарної та накопичувальної систем пенсійного забезпечення. Трирівнева пенсійна система дозволить розподілити між трьома її складовими ризики, пов'язані із змінами в демографічній ситуації (до чого більш чутлива солідарна система) та з коливаннями в економіці і на ринку капіталів (що більше відчувається у накопичувальній системі). Такий розподіл ризиків дозволить зробити пенсійну систему більш фінансово збалансованою та стійкою, що застрахує працівників від зниження загального рівня доходів після виходу на пенсію і є принципово важливим та вигідним для громадян.

Список джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
2. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 №1058-IV // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
3. Закон України «Про пенсійне забезпечення» від 05.11.1991 №1788-XII із змінами та доповненнями // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
4. Базилевич В.Д. Державні фінанси. Навчальний посібник / В.Д. Базилевич, Л.О. Баластрик, за ред. Базилевича. – К.: Атіка, 2004. – 368 с.
5. Чечетов М.В. Бюджетний менеджмент: Навчальний посібник / М.В. Чечетов, Н.Ф. Чечетова, А.Ю. Бережна. В 2-х ч. Ч. 2. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2004. – 448 с.
6. Наукові підходи до реформування пенсійної системи в Україні та країнах Європейського Союзу / І.Ф. Гнибіденко, А.О. Непокульчицький // Проблеми науки. – 2006. – №4. – С. 30-37.
7. Шляхи подальшого реформування пенсійної системи України / Л. Ткаченко // Вісник пенсійного Фонду України. – 2008. – №8. – С. 24-26.
8. Офіційний веб-сайт Пенсійного фонду України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.pfu.gov.ua>.
9. Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України. [Ел. ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

В. Борејко
академік АЕН України
м. Рівне

МОЖЛИВІСТЬ ПОЄДНАННЯ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІКАХ ІДЕЙ КЕЙНСІАНСТВА ТА МОНЕТАРИЗМУ

Після глибокої фінансово-економічної кризи 2008-2009 років національна економіка України ось уже три

роки знаходиться у фазі стагнації і перспективи для виходу із неї, поки що, не спостерігається. В цих умовах

знову набуває актуальності питання щодо правильності вибору нашої країною напрямку та механізмів управління соціально-економічним розвитком. При цьому, одна частина економістів для подолання наслідків фінансово-економічної кризи рекомендує скористатися механізмами державного регулювання, запропонованими і успішно використаними Дж.М. Кейнсом під час Великої депресії 1929-1933 років (кейнсіанська концепція розвитку), інша – рекомендаціями М. Фрідмена, сформульованими ним під час кризи 1973-1974 років (монетарна концепція).

Однак, національне господарство протягом останніх двадцяти років розвивається без чітко визначеної програми соціально-економічного розвитку, в основу якої була б покладена одна із широко використовуваних в світі теоретичних концепцій.

Перманентні кризи, які супроводжують світову та національну економіку в останні сорок років та їх загострення в ХХІ столітті спонукали до дослідження зазначеної проблеми провідних економістів. Серед вітчизняних вчених, які досліджують механізми управління економікою, слід виділити роботи О. Амоші, А. Бутенка, В. Гейця, А. Гриценка, В. Єременка, Л. Корнійчука, В. Новицького, В. Попова, А. Соколовської, А. Чухна та інших.

Проте, в більшості публікацій вітчизняних вчених рекомендації та механізми, запропоновані кейнсіанцями та монетаристами, як правило, протиставляються, тоді як можливість їх поєднання розкрито недостатньо. Зазначене і визначило актуальність нашого дослідження.

Відповідно до наведеного, метою статті визначено дослідження можливості поєднання в сучасних умовах ідей та механізмів державного регулювання соціально-економічного розвитку країн запропонованих кейнсіанцями та монетаристами.

Сформульована мета передбачає вирішення таких завдань:

- дослідження основних положень кейнсіанської та монетарної теорій на відповідність їх нинішнім вимогам соціально-економічного розвитку країн;

- проведення аналізу ключових напрямів монетарної політики України в передкризовий, кризовий та після кризовий період;

- обґрунтування можливості та необхідності поєднання в сучасних економіках ідей і механізмів кейнсіанства та монетаризму.

Наприкінці ХVІІІ відомий шотландський економіст А. Сміт зробив висновок, що: «Для того, щоб підняти державу із найнижчого рівня варварства до найвищого рівня благополуччя, потрібні тільки мир, легкі податки і терпимість в управлінні, все решта зробить природний хід речей» [1, с. 46]. На думку вченого вільна конкуренція на ринках факторів виробництва (капіталу, засобів виробництва, робочої сили та природного середовища), сама по собі автоматично встановлює оптимальний, пропорційний розподіл ресурсів між галузями господарчого комплексу країни та забезпечує найкраще облаштування життя. Тому, для того щоб існувала вільна конкуренція, яка за А. Смітом є рушійною силою ринкової економіки, потрібні невтручання держави в природний хід подій та контроль за роботою монополістів, оскільки некомпетентні дії урядовців та домовленості монополістів будуть призводити до необґрунтованого збільшення цін [1, с. 179].

Проте, ці рекомендації, якими послуговувалися провідні країни світу півтора сторіччя, були сформульовані А. Смітом в час, коли зароджувалася промисловість, були відсутні транспортні засоби та засоби зв'язку для швидкого сполучення і обміну інформацією, тому крупні компанії не могли повністю монополізувати ринок.

Однак, через сто п'ятдесят років ситуація на міжнародних ринках зазнала значних змін: були побудовані залізні дороги, налагоджено морське сполучення, вироб-

ництво автомобілів, винайдено телеграф, появилися літаки. Все це сприяло тому, що виникли потужні транснаціональні компанії, які монополізували більшу частину виробничих та торговельних операцій. При чому, монополісти, через намагання отримати надприбутки, не тільки невиправдано завищували ціни, а й, підтримуючи зарплату робітників на низькому рівні, постійно завойовували нові ринки та нарощували випуск продукції.

В результаті був порушений принцип економічної рівноваги та сприятливі умови для розвитку світової економіки, визначені А. Маршалом: «Дійсно, існує інтерпретація зазначеної доктрини (максимального задоволення бажань покупця і продавця. – В.Б.), яка зводиться до того, що кожний стан рівноваги попиту і пропозиції можна з повним правом рахувати станом максимального задоволення» [2, с. 168]. Виникла диспропорція між сукупною пропозицією товарної продукції та сукупним попитом на неї, що спровокувало Велику депресію 1929-1933 років.

Це дозволило, Дж.М. Кейнсу зробити висновок, що сучасні ринки, через вплив на них монополій і олігополій, неконкурентні, а тому й нездатні автоматично регулювати попит і пропозицію, особливо співвідношення між цінами і заробітною платою. А, оскільки, ринок не здатен до саморегуляції, держава повинна відіграти активну роль у здійсненні цього завдання. На думку найвідомішого англійського економіста: «... умови чіткої рівноваги вимагають, щоб заробітна плата і ціни, а отже, і прибуток, зростали б усі разом в тій самій пропорції, що і витрати, тобто щоб реальне значення всіх величин, включаючи обсяги виробництва і зайнятість, залишилися незмінними у всіх відношеннях» [3, с. 154].

Вчений обґрунтував, що за допомогою запропонованих ним механізмів державного регулювання норми відсотка, інновацій та зайнятості населення можна стимулювати виробництво в період схильності економіки до уповільнення та зменшити бум у період її стрімкого зростання, і тим самим не допустити рушійних економічних криз.

Оскільки, пропозиції Дж.М. Кейнса, щодо залучення держави до встановлення ринкової рівноваги, суперечили висновкам А. Сміта про здатність економіки до саморегуляції, вони отримали назву «революції» в економіці. Проте, ми схильні оцінювати роботу Дж.М. Кейнса та його послідовників як бажання врахувати еволюційні зміни, які відбулися в соціально-економічних відносинах за попередні півтора століття. Власне, рекомендації вченого були направлені на відновлення ринкової рівноваги, як необхідної передумови, динамічного розвитку країн, порушеної спекулятивними та неправомірними діями монополістичних структур. Таким чином, можна зробити висновок, що кейнсіанці розвинули положення політичної економії, сформувані А. Смітом та його партнерами (Д. Рікардо, Т. Мальтусом, Ж.-Б. Сеєм, Дж. Мілем), відповідно до нових реалій.

Таким же, на нашу думку, еволюційним шляхом, з намаганням пристосувати класичні погляди до ситуації, яка виникла під час фінансово-економічної кризи 1973-1974 років, рухався М. Фрідмен, який сформулював монетарну теорію. І хоча, йому належать слова, що: «Кейнсіанська рецептура була неефективна завжди. Але в дійсності вона стала такою лише у 70-ті роки» [4, с. 277], його пропозиції не так вже суттєво відрізняються від рекомендацій кейнсіанців.

Так, механізми державного регулювання ринкової економіки, запропоновані, Дж.М. Кейнсом, передбачають:

- державне регулювання відсоткової ставки. Для підвищення зацікавленості промисловців у нарощуванні виробництва пропонується знизити відсотки на кредити, що збільшить розрив між очікуваною прибутковістю капіталовкладень і вартістю кредитів та прибутки, які залишаться на підприємстві;

- збільшення державних витрат, інвестицій і закупівель товарів та зменшення податкового навантаження на підприємства. Збільшення витратної частини бюджету передбачається компенсуватися новими податковими надходженнями, які утворюються за рахунок збільшення виробництва і розширення зайнятості;

- збільшення, за допомогою субсидій, пільг та кредитів, доходів соціальних груп, які, будучи найбільшою групою споживачів товарів, мають найнижчі статки;

- збільшення за допомогою фінансованих державою об'єктів громадських робіт, стимулювання створення додаткових робочих місць підприємцями, зайнятості населення та недопущення значного безробіття.

При цьому, для збільшення державних інвестицій, фінансування громадських робіт, створення нових робочих місць та здешевлення кредитів, вчений допускає помірні дефіцит державного бюджету та приріст грошової маси, оскільки, на його думку, подвоєння маси грошей не призведе до подвоєння цін, а збільшення зайнятості, навіть за рахунок дефіцитного фінансування, сприятиме збільшенню доходу країни та державному регулюванню норми відсотка.

Натомість, рекомендації монетаристів у галузі економічної політики для подолання кризи зводяться до необхідності максимально скоротити видатки держави, тому що їх збільшення після відміни золотовалютного стандарту веде до утворення надлишку грошей, а отже до інфляції. Для впровадження своєї концепції вони пропонують такі регулюючі заходи:

- скоротити соціальні програми та витрати на допомогу населенню;

- підтримувати мінімальні оклади заробітної плати;

- послабити вплив профспілок;

- проводити кредитно-грошову політику на основі грошової конституції;

- зменшити податки;

- забезпечити стабільний ріст грошової маси;

- скоротити дефіцит бюджету за рахунок зменшення державних витрат.

Відводячи механізмам грошово-кредитної політики, ключову роль в регулюванні соціально-економічного розвитку країни, М. Фрідмен пропонував законодавчо закріпити монетарне правило, відповідно до якого грошова пропозиція щорічно зростає на величину зростання реального валового внутрішнього продукту. На його думку, як передумови нашого розвитку закладені в минулому, так і ми їх закладаємо на майбутнє [5].

Порівнявши механізми запропоновані кейнсіанцями та монетаристами, слід відмітити, що в обох теоріях вони направлені на усунення монопольних впливів на національну економіку, в першому випадку – підприємств, другому – держави. При цьому, Дж.М. Кейнс ключовим завданням держави вважає забезпечення споживчого попиту населення, як двигуна, що стимулює діяльність підприємств, а М. Фрідмен – стабільність національної грошової, що виключає інфляцію.

Щодо інших пропозицій кейнсіанців та монетаристів, то на нашу думку, в багатьох випадках, можливе їх поєднання. Так, при збільшенні в кризових ситуаціях державної підтримки населення, що пропонує кейнсіанці, необхідно зменшити видатки держави на утримання апарату управління – рекомендації монетаристів. В обох теоретичних концепціях пропонується зниження податкового навантаження на платників податків, як засобу для підвищення ефективності функціонування підприємств, і відновлення кредитування суб'єктів господарювання розглядається як необхідний елемент забезпечення динамічного розвитку країни. Таким чином, можна зробити висновок, що ключовим положенням за яким відрізняються порівнянні економічні теорії, є їх відношення до допустимі норми збільшення грошової маси. Отже, тут представникам обох теоретичних економічних концепцій необхідно шукати компроміс.

Проведений нами аналіз і співставлення показників зростання грошової маси та річної інфляції 15 країн з перехідною економікою в передкризовий період показує, що в середньому 3% приросту грошової маси спричиняє близько 1% інфляції (табл. 1). Виходячи із цього, Україні для забезпечення річної інфляції, наприклад, у межах 5%, необхідно прирощувати грошову масу на 15%, що в двічі перевищуватиме приріст валового внутрішнього продукту (ВВП) – 7,5% та свідчитиме про зростання доходів населення.

Таблиця 1

Зростання грошової маси та середнє значення інфляції в окремих країнах у 2000-2008 рр. [6; 7]

Країни	Середнє зростання грошової маси у 1999-2005 роках	Середнє значення інфляції у 2000-2008 роках, %
Болгарія	у середньому 25% щорічно	7,2
Білорусь	1999 – 134%, 2000 – 219%, 50% – в інші роки	40,0
Естонія	у середньому 20% щорічно, крім 2005 – 42%	4,8
Латвія	у середньому 20% щорічно, крім 2005 – 38%	6,1
Литва	у середньому 20% щорічно	2,9
Молдова	у середньому 35% щорічно	13,5
Польща	у середньому 10% щорічно	3,6
Росія	1999 – 57%, 2000 – 60%, 35% – в наступні роки	14,2
Румунія	у середньому 35% щорічно	17,6
Словаччина	1999 – 12%, 2000 – 15%, 4% – в наступні роки	6,0
Словенія	1999 – 15%, 2000 – 18%, 7% – в наступні роки	5,4
Угорщина	у середньому 13% щорічно	6,4
Україна	у середньому 44% щорічно	12,9
Хорватія	1999 – 1,8%, 2000 – 29%, 2001 – 46%, 10% – з 2002 р.	3,1
Чехія	у середньому 7% щорічно	2,9

Отримані дані, дозволяють запропонувати компромісну норму, відповідно до якої, темпи зростання грошової маси в країні повинні в 2 рази перевищувати зростання ВВП. Це дозволить отримати помірну інфляцію (до 5%), забезпечити збільшення державних інвестицій, відновлення кредитування економіки, зростання доходів населення та сприятиме соціально-економічному розвитку країни. Отже, поєднання механізмів державного регулювання, запропонованих кейнсіанцями та монетаристами, можливе і ефективно здійснення цього процесу дозволить забезпечити стабільний соціально-економічний розвиток країн. Натомість, одностороннє використання ідей кейнсіанства або монетаризму тягне за собою невдачі для національних економік.

Це підтверджує аналіз грошово-кредитної політики України в XXI столітті. Так, щорічні темпи зростання грошової маси в Україні у 1999-2005 рр. були найвищими – 44%, тоді як у Чехії, Словаччині – 7, Польщі, Словенії – 10, Угорщині – 13, країнах Балтії та Хорватії – 20%. У 2006, 2007 та 2008 роках грошова маса в Україні зростала відповідно на 35, 52 та 30 відсотків, і хоча у 2006 та 2008 роках темпи її зростання дещо зменшилися, довготривале (протягом 10 років) збільшення монетарної бази спричинило зростання інфляції з 0,8% у 2003 до 25,2% у 2008 році. У 2009 році з метою зниження інфляції Національний банк України (НБУ) вперше за останні десять років вдався до зменшення грошової маси в обігу на 5,5%. Такі дії держави дійсно дещо зменшили інфляцію (до 15,9% у 2009 році), однак, через недостачу обігових коштів, це посилило стагнацію в національному господарстві. В 2010-2012 році НБУ знову вдався до збільшення грошової маси (відповідно на 22,7; 14,2 і 12,5%) [6], проте, в умовах коли

іноземні інвестиції не повернулися в Україну, це не дозволило відновити повноцінне кредитування вітчизняних підприємств та зростання національної економіки.

Наведене свідчить, що для подолання кризи Україна надала перевагу монетарним механізмам державного регулювання соціально-економічних процесів перед кейнсіанськими, що дозволило зменшити інфляцію, але на тривалий час спричинило стагнацію національної економіки.

Узагальнюючи результати проведених вище досліджень можна зробити такі висновки:

- виникнення кейнсіанської та монетарної економічної теорії було зумовлено відповідними етапами соціально-економічного розвитку країн, збільшенням монопольного впливу транснаціональних компаній, кризовими явищами, відміною золотовалютного стандарту та посиленням інфляційних процесів. Ефективне використання країнами кейнсіанських та монетарних механізмів дозволило їм успішно подолати Велику депресію 1929-1933 років та кризи 1973-1974 років;

- механізми запропоновані кейнсіанцями та монетаристами, при всіх їх відмінностях, направлені на виконання одного завдання: усунення негативних монопольних впливів, які здійснюють на національну економіку, відповідно, підприємства-монополісти та держави, подолання наслідків кризових явищ та відновлення динамічного соціально-економічного розвитку країн;

- глибина і частота фінансових та економічних перманентних криз в ХХІ столітті засвідчує про неефективність використання для зменшення їх глибини і

швидкого подолання наслідків рецесії та стагнації виключно кейнсіанських або монетарних ідей, тому, на нинішньому етапі соціально-економічного розвитку країн, виникає необхідність та можливість компромісного поєднання механізмів запропонованих Дж.М. Кейнсом та М. Фрідменом.

Необхідність вийти з Великої депресії 1929-1933 років породила кейнсіанську теорію, криза сімдесятих років – монетаризм, перманентні кризи ХХІ століття спонукають економічну науку до нових теоретичних розробок, які використовують краще із своїх попередників, та будуть достойно оцінені наступними поколіннями.

Список джерел

1. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов (книги I-III) / А. Смит; отв. ред. акад. Л.И. Абалкин. – М.: Наука, 1993. – 572 с.
2. Маршалл А. Принципы экономической науки. Т. 2 / А. Маршалл. – М.: Прогресс. Универс, 1993. – 310 с.
3. Кейнс Дж.М. Трактат про грошову реформу. Загальна теорія зайнятості, процента та грошей / Дж.М. Кейнс. – К.: АУБ, 1999. – 189 с.
4. Юхименко П.І. Історія економічних учень: Підручник / П.І. Юхименко, П.М. Леоненко. – К.: Знання, 2005. – 583 с.
5. Friedman M. Essays in Positive Economics / M. Friedman. – London, 1987. – 334 p.
6. Режим доступу: <http://www.ukrstst.gov.ua>
7. Гребенюк Н. Основні віхи у формуванні та проведенні грошово-кредитної (монетарної) політики в Україні / Н. Гребенюк // Вісник НБУ. – 2007. – № 5. – С. 12-22.

І. Бутенко
м. Одеса

ЕВОЛЮЦІЯ Й ГЕНЕЗИС ОСНОВНИХ КОНЦЕПЦІЙ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Нові економічні умови, пов'язані з переходом України та інших країн пострадянського простору до ринкових відносин, привели до зміни парадигми управління підприємствами, і це змусило кардинально переглянути основні його принципи. Зміни при цьому торкнулися як системи управління взагалі (у зв'язку з появою нових інституціональних умов ведення бізнесу й використанням інформаційних технологій) й управління виробництвом (у зв'язку з необхідністю застосування нової техніки й технологій), так і управління персоналом, викликане виникненням нових якісних і кількісних вимог до нього, обумовлених конкурентними умовами ринку.

Слід зазначити, що в радянський період «...саме поняття «Управління персоналом» в управлінській практиці було відсутнє» [1, с. 7]. Функція управління персоналом зводилася до роботи відділів кадрів, яка полягала в документарному супроводженні найму, звільнення, переміщення, навчання й інших процесів, пов'язаних з обліком кадрів. Оплата праці здійснювалася за єдиними нормами, була фіксованою й фактично не пов'язаною з реальною продуктивністю праці. У цей період сформувалася потужна централізована система галузевих інститутів підвищення кваліфікації, крім того, функціонувала єдина державна система соціального захисту населення (медичне обслуговування, освіта, система пільг тощо), функції якої частково передавалися на підприємства (вирішення житлових питань, забезпечення відпочинку працівників та ін.).

Перехід до ринкових відносин породив виникнення принципово нових проблем у сфері наук про трудові відносини й персонал, що вимагають свого осмислення. Спроби використовувати в трансформаційний період

закордонний досвід у сфері кадрового менеджменту, дотримуючись численних методик і тренінгів консультативних центрів, побудованих на кшталт західних, виявилися неефективними для абсолютної більшості вітчизняних підприємств. З'ясувалося, що багато керівників не змогли організувати роботу підвідомчих їм установ у цілому й зокрема у сфері управління персоналом.

Недостатньо ефективно виявилася й сформована в Україні державна політика у сфері людських ресурсів: істотно ослаблена сфера професійно-технічної освіти; відсутня система розвитку персоналу підприємств; за період трансформаційного спаду втрачена значна частина кваліфікованої робочої сили. Ринок освітніх послуг незбалансований з реальними потребами ринку кваліфікованої праці. Якісний рівень працівників підприємств не задовольняє вимогам, які висуваються на міжнародному ринку праці. У більшості випадків у сфері кадрової політики підприємства продовжують жити одним днем, зосереджуючи всю увагу на вирішенні поточних проблем.

Система управління персоналом на більшості підприємств не відповідає стратегії ринкових реформ, що в значній мірі стримує можливість реалізації програм стійкої стабілізації, пожевлення виробництва й структурної перебудови економіки, підвищення якості й конкурентоспроможності вітчизняної продукції.

Тому сьогодні все більш актуальним є вивчення й систематизація існуючих концепцій, теорій і практик управління персоналом (УП), перегляд й переосмислення їх категоріальної бази, формування методологічної основи адаптації міжнародного досвіду до вітчизняних умов для забезпечення єдності підходів при розробці нових форм і методів управління персоналом.